

Presentació

Un any més, presentem la monografia Ciutats i Persones, dedicada a una temàtica d'interès per a dotar de perspectiva de gènere les polítiques locals. Enguany dediquem aquesta tasca a les polítiques de memòria. Hem decidit demanar-nos per la perspectiva de gènere en les iniciatives públiques de reconeixement del passat històric de la desigualtat i també de les dones, focalitzant específicament en les polítiques de reparació de les víctimes del franquisme.

Posem a dialogar dues diferents tradicions de polítiques públiques: per una banda, aquelles que, provinents del moviment feminista i els seus establiments de genealogies pròpies, es dediquen a la visibilització del paper de les dones a la ciutat, i dels episodis més rellevants des d'un punt de vista de la justícia de gènere; i per altra banda, les iniciatives provinents d'Amèrica Llatina i també d'institucions internacionals que busquen reparar les víctimes del feixisme, i que s'han traduït a Espanya en iniciatives socials que reclamen la reparació dels greuges del franquisme, i en una llei de memòria històrica a falta encara d'una autèntica justícia transicional. En totes dues tradicions, la ciutat, i específicament la ciutat com a espai físic, ha estat protagonista de projectes (com en dirà Maceira) de memorialització.

Per reflexionar sobre aquesta intersecció, aquesta monografia s'estructura en una primera part de caire més analític (en l'àmbit jurídic i en l'urbanístic) i una segona part on es presenten iniciatives dutes a terme en diversos formats: a l'espai urbà, en la tasca museística, i en el tractament audiovisual. Tots aquests formats poden tenir un protagonisme en l'espai públic local.

El capítol introductor i està escrit per María Rosón i Lucas Platero. Realitzen, des de la perspectiva dels estudis culturals, una reflexió sobre el pes de la memòria i els fantasmes a les polítiques públiques. Sobre allò que es diu, allò que no es diu, i allò que diem i compartim sense que arribi a formular-se com un problema públic, adquirint una realitat fantasmagòrica que ens influeix sense ser sotmès al pensament crític. La norma de gènere és un cas de realitat fantasmagòrica, que impacta sobre el present de dones, LGTBI i homes que allunyen la seva pràctica de la masculinitat normativa.

El primer capítol de la primera part, a càrrec de Daniel Vallès i Margarita Bonet, introdueix alguns conceptes bàsics sobre justícia transicional (com ara la reparació, el dany i la participació en processos de transició) i presenta la situació present d'Espanya des d'aquesta òptica jurídica. Així, en ell coneixem la situació de la perspectiva de gènere a la justícia transicional, i en concret en el nostre règim jurídic actual.

El segon capítol realitza una panoràmica dels debats i pràctiques arquitectòniques i urbanístiques, a càrrec de Zaida Muxí. S'hi revisa l'origen i evolució de la perspectiva crítica –i feminista– sobre l'urbanisme i el patrimoni. En darrer terme, i a través de la presentació de diversos exemples, caracteritza quins són els elements que poden compondre una reconstrucció de la memòria urbana feminista.

La segona part d'inicia amb un article, a càrrec de Luz Maceira, que aborda les polítiques locals i les accions socials d'àmbit local. També ens ubica, a través de certes definicions bàsiques, en el terreny d'intervenció objecte d'interès: la ciutat com a espai cívic, on els debats polítics i les identitats col·lectives prenen cos. Tot això, amb una multiplicitat d'exemples de memorialització feminista de proximitat.

Marta Selva i Anna Solà aporten un capítol en l'àmbit de la crítica feminista de l'audiovisual. Mostren un recorregut de les obres que han representat exemples ja clàssics, però també actuals (i dins del nostre context), de les eines que, des d'una perspectiva feminista, s'han usat per a la creació audiovisual feminista i per a la lectura crítica dels documents audiovisuals existents. Aquestes pràctiques inclouen la recuperació i reconstrucció d'una memòria feminista on les experiències de les dones obtenen visibilitat front a la saturació, la invisibilitat o l'absència de material fílmic.

Per finalitzar, Carme Bergés presenta un cas de procés d'introducció de la perspectiva de gènere en una casa museu: la Casa Duran i Sanpere de Cer-

vera. Aquesta experiència ens mostra la transició d'una política museística i patrimonial convencional (basada en el cap de família i en la posició d'elit econòmica de la nissaga) cap a una proposta més plural, on la vida quotidiana, la relació interclassista i les dones que habitaren l'espai adquireixen protagonisme. També on els significats del contingut del museu poden ser discutits i recreats gràcies a les veus artístiques actuals del municipi.

Com ja venim fent des de fa més de deu anys, aquesta monografia s'insereix en una tasca més complexa que, sota el nom de Seminari Ciutats i Persones, inclou dos seminaris per a la preparació i discussió de continguts, i una jornada de presentació de la mateixa, que enguany s'ha celebrat el 17 de novembre, com gairebé sempre a la sala La Cuina de l'espai Francesca Bonnemaison. Agraïm en aquest sentit el suport tant de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona, que gestiona l'espai esmentat, com de l'Ajuntament de Barcelona, que subvenciona el conjunt de l'activitat.

Sense més, deixem pas a la lectura dels capítols tot esperant que siguin del vostre interès.